

1840-04-28
Sørensen, Augustinus

Levnedsbeskrivelse skrevet i forlængelse af modtagelsen af Dannebrogsmændenes Hæderstegn 26. maj 1909.

Renskrivet 2009 af Bjarke Dons, tilstræbt "bogstav til bogstav", se www.dons.dk

Jeg undertegnede blev født den 28de April 1840 i Højrup By, Herslev Sogn ved Fredericia. Mine Forældre Søren Augustinussen og Berbera Jensdatter ejede en Gård på 40 Tdr Land. De var af de gammeldags Kristne, og hele deres Opdragelse af vi 6 Børn gik ud på at gøre os til gode Mennesker og nyttige Samfundsborgere. Der var især to Ting, som straffedes hårt, nemlig Løgn og Banden.

Fra dette mit Barndomshjem må jeg berette et Par Erindringer. De er særlig Krigsårene 1848-49-50, som jeg husker bedst. Fredericiaegnen var i de År tæt besat med Soldater, både danske og tyske, og vi var næsten aldrig fri for Indkvartering. Navnlig den 6te Juli 1849 mindes jeg så tydelig som i Går. Min Fader lå nemlig den Gang syg af en stærk Thyfus, og Gården var spærret af for fremmede Folk. På Porter og Døre var malet med store Bogstaver "Smitsom Sygdom" og dette bevirkede, at vi var fri for Tyskernes Røverier. En tysk Læge kom daglig og behandlede Fader. Den 6. Juli tidlig om morgenen blev vi alle vækkede ved en voldsom Kanontorden, og de tyske Soldater for over Grøfter og Gærder. Nu kom Artilleriet og plantede deres vor Have. Hornblæserne blæste uafsladelig og Moder blev slået af en rædsom Skræk. - Ja det så sort ud. Fader lå inde i Sengen og fantaserede, og udenfor for Fjenden i vildt Løb retirerende Vestpå, men få Minutter efter vandede de danske Dragoner deres Heste i en Dam tæt ved Gården. Jeg som var en lille Dreng på 8-9 År, løb hele Tiden om imellem Soldaterne både de danske og de tyske.

Så hændte det en Gang, jeg husker ikke længer, hvad År det var, at selve Hertugen af Augustenborg med hele sin Stab red op på en Høj ikke langt fra Gården, hvor der var en vid Udsigt både mod Øst efter Fredericia og mod Sydvest efter Kolding. Hertugen som talte godt dansk, vinkede mig hen til sig og spurgte mig ud om alt muligt, om Landsbyerne, som lå i forskellige Retninger, og jeg svarede på alt, hvad jeg vidste Besked om. Derfor gav han mig en Sølvlybskilling. Men min Faer blev vred. Han kendte godt Hertugen, thi denne lå i Kvarter i en Bondegård i Højrup By, og da Fader var Oldermann, havde han rig Lejlighed til at lære de Herre at kjende. "Hvad vilde de der ved denne Forræder, denne Landsforræder. Det er netop ham, som er Skyld i hele den sørgelige Krig", sagde han. Skillingen kunde ingenlunde forsone ham. Så vovede jeg at spørge: "Hvorfor skal der dog være Krig, Fader? Hvorfor skal Farbroder Laurs skyde disse Mennesker som han aldrig har set?" "Hør min Dreng," begyndte Fader igen, "hvad synes du, om der kom Tyve og Røvere ind til Mortens (det var vor nærmeste Nabo). De plyndrede, de røvede, de stjal og truede med at slå dem ihjel, synes du så ikke, at vi skulde hjælpe dem?" Jo, det var klart. Ja, sådan er det med denne Krig. Du ved, at det Land vi bor i, hedder Danmark, det vil denne forræder der gav dig Skillingen, røve fra vores Konge, fra os, og han selv være Konge her i Danmark og over det danske Folk." Dette Træk beviser, synes jeg, at min Fader var en trofast dansk Mand.

Min Fader døde tidlig fra os. Den 22 Maj 1857 lukkede han sine Øjne med disse Ord på Leben: "I min Faders Hus er der mange Værelser." Jeg, som var den ældste af Sønnerne, skulde nu til at tage Ansvaret for Gårdens Drift. Det gik vel ikke altid som det

skulde, men Moder holdt trofast ud med os Børn, indtil vi blev mere voksne og en af os kunne overtage Gården. Så kom 1864, og jeg var med i hele den ulykkelige Krig. Skjønt det jo ikke er Meningen her i disse Livserindringer at gå i Enkelthederne, så må jeg dog meddele nogle af de Indtryk og Oplevelser, jeg har fra Krig.

Jeg blev indkaldt den 1 August 1863 og lærte som Rekrut i Fredericia på den Gang oprettede Centralskole, og efter endt Skoletid blev jeg hjemsendt og oversat til 11 Regiment, som havde Garnison i Ålborg. Men 15 November døde Kong Frederik den Syvende, og allerede den 28 november blev jeg påny indkaldt til at møde i Randers. Den 29 fik vi Ordre til at møde på Randers Torv for at aflægge Ed. 11 Regiments gamle Fane blev udfældet, og idet vi slog Kreds om den og vor Fører, som den Gang var Kaptajn Chabert, udtalte han disse Ord: "Kong Frederik den Syvende er død, Kong Frederik den Syvende er død," og tredje Gang råbte han så højt, han kunde "Kong Frederik den Syvende død!" Der blev dødstille. Kaptajnen kunde ikke mere, for Gråden kvalte hans Stemme. Men efter et Øjeblik Tavshed fortsatte han: "Nu sværger vi Troskabsed til Hs. Majestæt Kong Kristian den Niende og gamle Dannebrog, og ikke sandt, vi vil være dem begge Tro."

Hvor dette Oprin dog gjorde et mægtigt Indtryk på mig. Jeg stod som naglet til Stenbroen. Men min beslutning var tagen: jeg vilde være tro. Den 2 December rejste vi til Århus for med Damperen "Dania" at rejse til Kiel. Det blev en forrygende Storm, de fleste af Mandskabet blev syge, jeg selv dog ikke, men jeg troede gandske bestemt, at vi aldrig nåede ind til Kiel. Beboerne i Kiel tog vel imod os. Våde og forkomne, som vi var, hjalp de os godt både med Bepisningen og med at få vort Tøj tørret. Så rejste vi videre til Glykstat, derfra til Itzehoe, hvor vi blev til Julemorgen 1863, da Eksekutionstropperne rykkede ind og vi rykkede ud og kom til Slesvig. Ja, der blev vi så til hin sørgelige 5 Februar, da vi rømmede det gamle Dannevirke. Jeg stod som sagt ved 11 Regiments 2 Bataillon 3 Kompagni, og nu var min Kompagnichef Grev Ahlefeldt-Laurvigsen, min Bataillonschef Major Rist. Jeg var med i tre Hovedfægtninger: 3 Februar ved Bustrup, den 6 Februar ved Oversøe og 8 Marts ved Vejle. Første gang en Soldat får ladet sit Gevær med skarpt og det ikke gjælder en Skive, men Mennesker, er et Øjeblik som vist ingen, der har prøvet det, nogensinde glemmer, ligesålidt som nogen glemmer første Gang, man hører Kuglerne suse om Ørerne og ser den første Mand falde. Det var 3 Februar, da vi endnu stod i Kolonne, at 1ste Regiment var i Kast med Østrigerne, som gik hårt på. Et Strejfskud sårede en Mand, han faldt, Ambulancen kom og bar ham bort, og vi faldt alle ned. Et sådant Øjeblik glemmes aldrig. Men nu kom Turen til os, og da vor gamle brave Major kom ridende i fuld Galop på sin lille røde Hest, tiltalte han os således: "Nu op Folk; jeg har alle mine Dage hørt, at Vendelboen og Jyden kan falde, men aldrig svigte, og så går vi i Vorherres Navn, for det er dog det bedste."

Den dag mistede vi ved vort Kompagni hver fjerde Mand. Ved Dannevirke måtte vi ikke prøve en Dyst. Vi menige forstod ikke et Kvæk af det hele. Senere lærte jeg, at General de Meza havde Ret.

Ved Oversøe hvor vor gamle Major blev såret, var jeg med i Kærre, og ved Vejle var jeg med at lukke Barrikaden over Sønderbro. Den sørgelige Krig fik Ende. Vi mistede Sønderjylland, og vore Brødre og Søstre kæmper nu en hård Kamp for deres Nationalitet. Gid ingen dansk Mand eller Kvinde vil svigte dem. Jeg selv gik frisk og uskadt ud af Krigen og her endnu trods de 69 År et godt Helbred, Gud være lovet og takket. Jeg blel hjempermitteret fra Middelfart i August 1864, og Året efter var jeg til Mønstring i Ålborg i 10 Uger, og dermed var min Soldatertjeneste forbi.

Straks jeg kom hjem fra Krigen, forlovede jeg mig med Pigen Kjerstine Dahl, og 15 December samme År giftede vi os. Vi købte en lille Gård på 22 Tdr. Land i Gjelballe, Skanderup Sogn, Sydvest for Kolding, og der boede vi til 1 April 1867, da vi flyttede her til Dons i Alminde Sogn, 1 Mil Nord for Kolding.

I denne lille mærkelige By, hvor den landskendte Lægprædikant, Peter Skræppenborg, boede, og hvor der også boede et vågent Folk, der fik vi nu også Lov til at bo. Her i denne Egn har der fra gammel Tid været noget kristeligt Liv, og da Peter Larsen, som var Fynbo, flyttede her til Dons i 1841 og holdt en Masse Forsamlinger her, kom der Folk langvejs fra, kjørende og gående i Hundredvis, ja enkelte Gange var der over tusind Mennesker forsamlede i han Gård. Når denne Mand stævnedes til Møde da var der Fest i Dons. Peter Larsen var en stærkt religiøs Mand og han var en dygtig Bondemand, men han var også en dansk Mand. Derom må jeg meddele enkelte Træk. Det var i 1848, da Urolighederne begyndte, at Peter Larsen havde været til Møde oppe i Sønderjylland. Her traf han en Ungersvend, der havde slået ned en Deling Hestfolk, som havde sluttet sig til Oprørene. Selv var han smuttet fra dem og vilde nu tjene den danske Hær. Peter Larsen tog ham med hjem til Dons, og han blev der en Nat over. Næste Morgen gik de ud i Stalden og Peter Larsen sagde da: "Siden du er en dansk Mand og vil kæmpe for dit Fædreland, så kan du nu vælge imellem mine Heste og tage den du vil." Karlen valgte en Hest, som Peter Larsen lige havde kjøbt, og han vedbliver: "Ja rid du den så i Kampen, Vorherre være med dig, og skåner han dit og Hestens Liv, så kan du se ind til mig når Krigen er forbi." Karlen red Hesten i alle tre Krigsår og kom tilbage med Hesten og afleverede den igjen til sin Ejermand.

Med Peter Larsen har jeg oplevet en hel Del. Han kunde nok føre Ordet, men han var særlig god til at skaffe Ordførere, der talte et åndsåret Ord, som rev en med ind i en Verden, hvor der var godt at hvile. Hver vinter rejste han en Tur rundt omkring i de forskellige egne af Jylland, og han rejste altid med egen Befordring. I 1871 var jeg hans Kudsk på en sådan Rejse. Vi var borte i seks Uger, og der blev holdt mange Møder, hvortil Folk strømmede til i Hundredvis. Han elskede Friheden og var glad ved vor Grundlov. Han vidste, hvad det var, at være under tvang, han havde prøvet at give store Mulkter, ja, han havde endog været fængslet to Gange, fordi han sammen med andre gode Mennesker sang en Salme og bad en Bøn, og fordi han ikke kunde lade være at vidne om den barmhjertige Gud, der elsker syndige Mennesker. Al sin Ejendom betragtede han som betroet Gods, og hvor han så, at der var Nød, f.Eks. Hungersnød i andre Lande, der var han altid den førstes til at give. Men særlig rundhåndet kunde han være, hvor det gjalt Kirke og Skole. Den 6 Januar 1873 døde han på sin Gård, Donsgård, og den 13 Januar blev han begravet på Alminde Kirkegård. Et større Ligfølge er vist aldrig set i nogen Landsby. Den 8 oktober 1902, Hundredårsdagen for hans Fødsel, rejstes en Mindesten for ham med hans Billede på i hans gamle Have som ligger ligeud til Kolding = Viborg Landevej. Han var en af Danmarks ædle Sønner, og jeg betragter det som en stor Lykke, at jeg i seks År fik lov til at være hans Nabo.

I politisk Henseende har jeg altid været Venstremand. C. Berg har været min politiske Lærermester. Vi var dog ingenlunde altid enige i vore Betragtninger af vore Samfundsforhold, og navnlig var jeg med til at bekæmpe i Grundlovsforandringssagen i 1866. Også med denne Mand har jeg oplevet ikke så gandske lidt. Han var en af Danmarks Store Politikere. Han havde et stort Hjerte, og han elskede det danske Folk. Hvor han så, der blev begået Uret, og hvor han så, at den brutale Magt skulde være det afgjørende, der kæmpede han godt. Jeg har levet i en politisk bevæget Tid, og jeg har været med i den politiske Diskussion, hvor Ordene faldt sårende og udæskende og

gjorde Sindet bittert, men jeg har også været med, hvor Talen faldt rammende og oplysende, og hvor Sagen var det afgørende. Min Deltagelse i Politik har stedse gået ud på, klart og så tydeligt som muligt at lægge Sagen frem uden at bruge sårende og udæskende Ord, for jeg har en umådelig stor Tro til det gode Ords Magt. At kæmpe med åben og ærlig Pande for hvad vi for Alvor tror, det må være enhver Politikers Stræben og aldrig så vidt muligt at gøre nogen Uret. Vi er alle udgået fra en Skaberhånd, og vi er alle lige berettiget til at leve og være her og nyde Samfundets Goder; men så er der også Pligter til at opfylde de Krav, som Samfundet stiller. Et tror jeg dog, at alle danske Mænd og Kvinder kan være enige i, og det er, at bede Gud Fader bevare gamle Danmark, at det må bestå mens Bølgerne ruller. Tre Gange har jeg stillet mig som Folketingskandidat og alle tre Gang falden, men jeg har aldrig fortrudt det. Første Gang var i 1879 mod Gårdejer Søren Jørgensen i Give Kreds, anden Gang i 1892 mod Gårdejer Chr. Åberg i Lemvig Kreds, og tredje Gang mod den nuværende Kultusminister Enevold Sørensen i Kolding Kreds. Ved sidste Valg den 25 Maj 1909 var Kultusministerens talende Stiller.

I kommunal Henseende har jeg ofte haft mine Medborgeres Tillid. Tolv År var Sognerådsmedlem, deraf de tre år Formand. I ni År var jeg vurderingsmand for umyndiges og andre under det offentlige Tilsyn stående Midler. Nu er jeg Menigrådsmedlem, og i tyve År har jeg været Skolekommisionsmedlem.

Jeg har levet i en lykkelig Tid, i en Udviklings Tid. Der er fremkommen så meget skjønt og herligt her i vort Fædreland. Lad mig blot nævne de danske Folkehøjskoler; men jeg ser også, at alt ikke er som det skulde være. Men lad det bryde lad det gjære, stem ej Strømmen tål dens Brag, den skal bære Grøde til en Sommerdag.

Jeg har levet et lykkeligt Familieliv, - i nitten År med min første hustru Kjerstine Dahl, men vi havde ingen Børn. Og nu har jeg levet i 25 År med min anden Hustru Margrethe Kristensen. Vi har fire raske Sønner og en Datter, samt en Datter Død. Disse vore Børn har aldrig voldet os en eneste Bitter Time. Jeg har også haft den Lykke at bo blandt interesserede Mennesker, at have gode Venner og trofaste Naboer, og dette regner Morten Luther jo med til det daglige Brød. Ja, jeg må nok udbryde, at Målsnorene er falden for mig på liflige Steder. Og så har Hs. Majestæt Kong Frederik den Ottende nu allernådigst tilstillet mig Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Jeg har ikke andet at give end et fattig men velment og hjærtelig Tak.

Dons ved Kolding den 29 Juli 1909

Ærbødigst Augustinus Sørensen